

Nr. 11 POPASURI DUHOVNICEŞTI Nr. 11

NICHIFOR CRAINIC
PROFESOR UNIVERSITAR

ORTODOXIA
CONCEPȚIA NOASTRĂ DE VIAȚĂ

J. 65656 / 968

SIBIU, 1937
TIPARUL TIPOGRAFIEI ARHIDIECEZANE

ORTODOXIA

CONCEPȚIA NOASTRĂ DE VIAȚĂ

A poseda o concepție de viață e un privilegiu al spiritului omenesc. Mineralele există fără să o aibă. Plantele există și trăiesc fără să o bănuiască. Animalele există, trăiesc și au un suflet fără capacitatea de a o zămisli. Toate aceste regnuri ale naturii create există în virtutea unor legi care le guvernează, fără să le ceară asentimentul sau truda de a le înțelege. Planta și animalul se desvoltă în cuprinsul unor forme ideal-prestabilite, pe care le împlinesc fără deliberare, ca o mâna care umple degetele unei mânuși. Nimic din ceeace

numim act de rațiune sau de voință personală nu intervine să modifice sau să abată aceste existențe dela rânduiala lor firească.

A concepe viața e un privilegiu al spiritului omenesc și acest privilegiu însemnează totdeodată și putința de a o modifica după felul conceput. Cugetând viața, spiritul omenesc are și libertatea de a o modela în proporția puterilor naturii noastre.

Om superior sau popor superior se dovedește acela care e în stare de o mai înaltă concepție de viață, realizată în manifestările istorice.

După care criteriu însă putem să judecăm dacă o concepție e superioară sau inferioară? Căci atunci când zicem inferior, ne gândim la o limită de jos pe care voim s'o întrecem; iar când zicem superior, ne gândim la o limită de sus, pe care voim s'o atingem.

Fără îndoială că limita de jos e nivelul vieții animale, pe care spiritul nostru vrea să-l depășească. Însăși libertatea lui îl situaază deasupra determinismului biologic. În ce privește însă limita de sus, pe care năzuie s'o atingă spiritul, ea variază în decursul istoriei omenești și ne-ar fi cu neputință s'o precizăm numai cu ajutorul minții noastre, fiindcă nu ne-am înțelege niciodată. Unii ar putea susține că nivelul cel mai înalt de viață l-au atins Indienii.

Alții ar putea susține că l-au atins Egiptenii. Cei mai mulți, desigur, că l-au atins Grecii sau Romanii. Niciodată n'am putea fi însă de acord care din aceste apariții istorice înfățișează cu adevărat limita de sus, de vreme ce ne-ar lipsi o măsurătoare la care să le raportăm.

In realitate, nici una. Si putem s'o afirmăm cu siguranță prin simplul fapt că noi suntem creștini. Cei cari poartă numele lui Iisus Hristos posedă totdeodată un criteriu sigur de măsurare și clasificare a fețelor concepții de viață apărute în istoria omenirii. Pentru noi, creștinii, apariția lui Iisus Hristos în lume, adecă întruparea Fiului lui Dumnezeu în Fiul Omului, însemnează totdeodată suprema concepție de viață. In Iisus Hristos ni se descopere măsura tuturor lucrurilor și a tuturor valorilor din această lume. Precum el e centrul timpului, dela care numărăm anii spre începutul lumii și spre sfârșitul ei, tot astfel e măsura la care raportăm nivelurile de viață atinse înainte de el sau după el.

Concepția de viață însă, manifestată în persoana istorică a lui Iisus Hristos, deosebită de toate celelalte care au precedat-o în istorie, nu e o creație a spiritului omeneșc, ci o descoperire a dragostei lui Dumnezeu către oameni. Prin Iisus Hristos înțelegem că limita de sus, pe care o putem atinge concepând viața și trăind-o, e cu

totul alta decât cele mai înalte idei la care s'a putut ridica lumea păgână.

Cele mai înalte concepții de viață, pe care le-a imaginat omul din afară de creștinism și pe care și le-a pus ca model în față, sunt zeii diferitelor religiuni naturale. Raportând însă aceste modeluri de viață la criteriul nostru de judecată, Iisus Hristos, înțelegem fără multă greutate în ce constă atât măreția, cât și mizeria spiritului omenesc, care le-a conceput. Căci în zeii imaginați de feluritele religiuni păgâne este fără îndoială o măreție. Și această măreție constă din aspirația omului după o viață superioară, ridicată cu mult deasupra limitelor animale. Dar este și o mizerie indiscutabilă și aceasta o înțelegem imediat ce raportăm aceste modeluri la modelul nostru de viață: Iisus Hristos.

Un cetățean roman din vremea imperiului putea să înțeleagă această măreție a spiritului omenesc contemplând zeii colecționați din largul lumii în templul lui Agrippa, dar nu putea înțelege mizeria lui fiindcă cetățeanul roman, el însuși, nu avea o concepție de viață superioară acestor zeități. Creștinul însă, ridicat pe culmea vieții de Mântuitorul, cuprinde cu ochiul minții atât măreția, cât și mizeria spiritului omenesc. Pentru el, privilegiul de a făuri o concepție de viață ridică pe om deasupra regnului animal, dar valoarea acestei concepții, con-

cretizate în imaginile zeilor, arată cât de relativă și cât de limitată e în realitate puterea spiritului omenesc, privită în sine.

Sunt pline muzeele Europei de zeitățile credințelor de altădată, e plină istoria filosofiei de sistemele care au încercat să le explice. Creștinul parcurge toate aceste galerii de lucruri moarte cu sentimentul tragediei în care s'au ruinat toate aceste sublime încercări ale spiritului omenesc de a clădi o concepție de viață valabilă pentru totdeauna. Concluzia pe care o tragem din priveliștea acestor măreții în ruină e că spiritul omenesc, capabil să dorească o viață desăvârșită, nu e totuși capabil să o conceapă prin singurele lui puteri. Nici o religiune naturală și nici un filosof nu ne-au putut dăruî modelul universal al acestei vieți desăvârșite.

Modelul vieții desăvârșite nici un muritor nu ni-l poate da. Dar aspirația către desăvârșire, care biciuiește spiritul omenesc dealungul istoriei, n'ar avea nici un sens dacă desăvârșirea să ar găsi în lumea noastră pământească. Desăvârșirea presupune o evadare din condiția omenească, o depășire a noastră peste noi însine. Din acest punct de vedere, profund îndreptățite ne apar toate încercările spiritului omenesc de a imagina o icoană a desăvârșirii și de a proiecta această icoană în zeități, adică în ficțiuni care plutesc dincolo de ordinea

lumii noastre omenești. Zeii religiunilor naturale și ideile filosofilor ne duc la concluzia că omul, chiar în afară de creștinism, socotește viața desăvârșită nu de ordin omenesc, ci de ordin dumnezeesc. Și dacă el a aspirat către ea, și dacă toate încercările lui de a o realiza s-au ruinat în tragedie chiar atunci când omul acesta să chemat Plato sau Aristotel, desăvârșirea nu putea veni decât din ordinea supranaturală de unde omul însuși o chemă.

Intruparea lui Dumnezeu în chipul Mântuitorului Iisus Hristos corespunde în istorie celei mai înalte tensiuni, celei mai înalte încordări a spiritului omenesc după desăvârșire. Sublima filosofie a lui Plato îndeosebi și nu mai puțin a lui Aristotel sunt par că două brațe ale omenirii, ridicate în supremă implorare către cer. E un moment culminant, când, atinsă par că de antenele spiritului uman, și înduioșată de disperarea lui, Divinitatea își deschide cerul și coboară pe pământ în neprihănita intrupare din Duhul Sfânt și din Maria Fecioara.

Făgăduit prin prooroci, Iisus Hristos ne descopere în persoana sa divin — umană perfecțiunea, a cărei absență tortura omenirea, pe care spiritul o căuta și n' o poate găsi. Cărțile sfinte ne spun că el a venit „la plinirea vremii“. Ce poate să însemneze această expresie de „plinire“

Nașterea Domnului

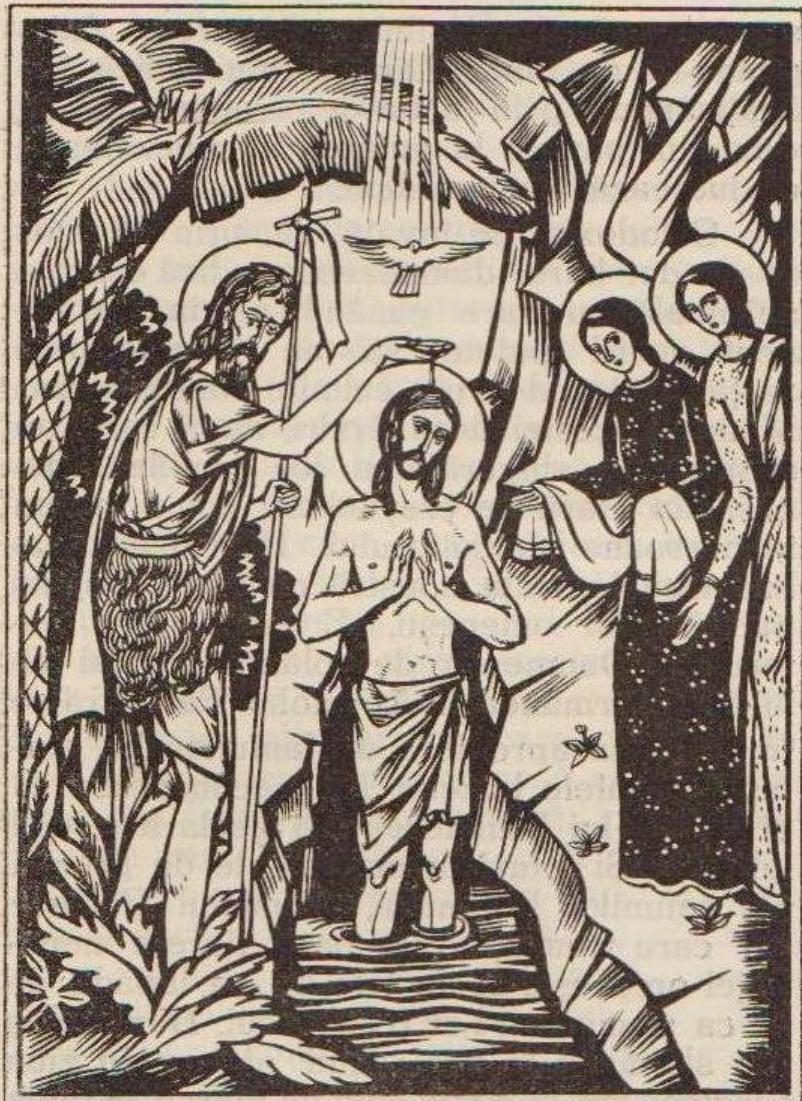
a vremii" decât stadiul de luciditate la care ajunsese conștiința omenirii despre imperfecțiunea și mizeria condiției omenesti și despre necesitatea perfecțiunii divine care singură s'o poate salva din această condiție? Plato a rămas până azi cel mai mare filosof al lumii; dar teoria sa despre Ideile divine, ce plutesc în azurul inaccesibil al cerului, și despre lucrurile de aici de jos, care sunt umbre trecătoare și își au rațiunea de a fi în Ideile eterne, nu putea să-și găsească o confirmare aelvea și o corectare decât în persoana Mântuitorului întrupat, în care Dumnezeu în chip de om ia asupra desăvârșirii sale nedesăvârșirile neamului omenesc pentru a le împlini.

Creștinismul, a cărui apariție doboară falsele imagini ale zeilor și absoarbe în substanța lui lămura cugetării filosofice, nu e totuși un sistem de filosofie, fiindcă nu e o elaborare a rațiunii noastre. El e înainte de toate persoana istorică a Mântuitorului. El e înainte de toate perfecțiunea dumnezeiască descoperită nouă în această sfântă persoană, adică din idee vagă așa cum o bănuiau și o presimțiau religiunile și filosofiile antice, sau din ideal, devenită viață în carne și în Duh. Am putea spune că toată învățatura pe care ne-a dat-o Mântuitorul nu e decât o lămurire a persoanei sale, misterioasă și neamestecată îmbinare

de omenesc și de dumnezeesc, și o chemare pentru a lua ca model această persoană și pentru a o urma în viața noastră. Prin el, cea mai înaltă și mai abstractă idee, aceea de Dumnezeu, devine putere vie și comunicabilă omenirii întregi.

Caracterul acesta concret și istoric de viață a omului în Dumnezeu și a lui Dumnezeu în om, cu puterea de a se comunica ori cui, deosebește creștinismul de orice sistem de filosofie. Într'un sistem de filosofie, ideile ce ni se înfățișează ca adevăruri sunt învesmântate în formule abstracte, care sunt accesibile unui cerc restrâns de oameni. Comunicabilitatea acestor idei se reduce la o gimnastică mintală a celor cari vor să le înțeleagă. Dar viața propriu zisă a acestui cerc restrâns câștigă prea puțin sau aproape nimic din această gimnastică mintală. Mai ales dacă luăm în seamă că ceeace ne înfățișează un filosof ca adevăr vin alți filosofi și tăgăduiesc. Creștinismul nu este o asemenea filosofie fiindcă el nu ne înfățișează adevărul ca o idee opusă altor idei; el e încarnat în viața unică și sublimă a persoanei Mântuitorului, care devine calea, adică modelul nostru de urmat în viață. Nu ne spune Hristos că el a venit ca lumea să aibă viață și încă mai multă decât înainte de el? Dar viața nu se comunică unui cerc restrâns, ca ideile filosofice; ea se comunică tuturor ființelor din lume.

Iisus Hristos e accesibil tuturor. Și atunci când noi zicem: „Ortodoxia, concepția noastră de viață“, nu înțelegem altceva decât că Iisus Hristos e modelul universal al vieții în Dumnezeu. Câști în Hristos ne-am botezat, în Hristos ne-am îmbrăcat. Aceasta însemnează voința de a ne face una cu el. Pruncul trecut prin baia botezului a devenit neprihănit asemenea cu pruncul Iisus din ieslea Betleemului. Tinerei, cari se cunună, nuntesc împreună cu el și se veselesc împreună cu el ca la nunta din Cana Galileii. Păcătoșii cari își frâng inima în căință cad la picioarele lui și-l roagă de iertare. Credincioșii cari se apropie de sfântul Potir prânzesc cu pâinea și cu vinul, pe care el îl dă în veșnica Cină de Taină a ființei lui mistice. Frumusețile acestei lumi le admirăm prin ochii lui, care ne-a arătat splendoarea crinilor câmpului. Când întâlnim pe cei săraci, pe cei bolnavi, pe cei flămânci și pe oricare dintre nenorociiți lumii, îl întâlnim pe el care ne-a spus că se simte una cu ei. Durerile noastre proprii le îndurăm împreună cu el, fiindcă nimeni în această viață nu e scutit de Golgota răstignirii. Ingrozitoarea moarte devine ușoară dacă știm să intrăm cu el în mormânt. Căci el, fiind însuș Dumnezeu, a biruit mormântul și a inviat a treia zi. Identificându-ne cu voința lui, n'avem nici un motiv de îndoială că vom

Botezul Domnului

birui moartea, fiindcă învierea lui nu este o idee oarecare, ci un fapt istoric, pe care

se intemeiază creștinismul întreg. Atingându-ne de ființa Mântuitorului, adică îmbrățișându-l prin actul de credință în el, devenim părtași la puterea dumnezeiască, ce lucrează asupra lumii.

Ortodoxia ne învață că prin Hristos ni s'a dat harul dumnezeesc, adică energia spirituală cu care punându-ne în permanent acord putem să ne transformăm viața, ridicând-o pe culmile desăvârșirii. Modelul acestei desăvârșiri, după care au suspinat în singurătatea lor geniile omeneirii din afară de creștinism, noi îl avem în persoana Mântuitorului. Pentru a-l realize însă în viața noastră nu sunt deajuns puterile pur omenești. E nevoie de ajutorul lui Dumnezeu, de colaborarea lui tainică și permanentă. Apostolul Petru trăise în imediata apropiere a Mântuitorului, sorbise cuvintele buzelor lui, recunoscuse că el e Fiul lui Dumnezeu și-i declarase că-l iubește. Și totuși în momentele de groază ale patimilor Domnului, apostolul Petru e cel care tremură din toate fibrele nepuținței omenești, și de trei ori se lapădă de el ca și cum nu l-ar fi cunoscut. Dar acelaș om slăbănoș la fire, când ajunge în ziua Cincizecimii și simte cum se toarnă în ființa lui energia de flacără a Duhului sfânt, devine atletul neînfricoșat al lui Hristos, care ia lumea în piept pentru a propaga cuvântul mântuirii. Noua putere, care lucrează

acum în el, întărindu-i slăbiciunea și transformându-i șovăiala în certitudine de piatră e harul lui Dumnezeu făgăduit de Iisus Hristos.

Asemenea lui Petru suntem cu toții: slabî în singurătatea noastră plină de groază, tari în zalele de aur ale harului dumnezeesc. Fără puterea harului, ortodoxia nu se poate concepe. Iar harul, care mântruire de păcat și sfîntește viața, adică o desăvârșește după chipul dumnezeesc al lui Iisus Hristos, nu e o iluzie și nici o idee abstractă, ci însăși realitatea spirituală prin care progresează în bine lumea în care trăim. Ce sunt oare toți sfinții creștinismului, pe cari îi venerăm și-i luăm patroni ai vieții noastre și mijlocitori în lumea de dincolo, decât mărturisirile de foc ale harului, care a lucrat în ei? Prin puterea miraculoasă ce se desface din ființa lor omenească, prin minutele pe care le săvârșesc, prin culmile de frumusețe morală, pe care le-au urcat, prin mărturisirile pe care mulți dintre ei le-au scris, sfinții proclamă dealungul istoriei creștinismului existența harului, pe care l-au experimentat și care lucrează asupra sufletelor precum lumina soarelui lucrează asupra lumii fizice.

Cei cari vă îndoîți de existența harului, gândiți-vă că Universul, în care pământul nostru nu e decât o notă din sublima lui

armonie, nu s'a putut crea singur din nimic cum își imaginează unii cosmologi; că ordinea acestui Univers nu s'a alcătuit din sănul oarbei întâmplări; gândiți-vă că viața vie nu e produsul generației spontane, cum a crezut o clipă știința europeană, care, ca să ne dovedească lucrul acesta, ar fi trebuit să ne creeze măcar un pic de viață în laborator. Lumea și viața sunt existențe în sine, dar mintea normală, obișnuită să-și explice efectele prin cauze generatoare, ar înebuni când ar ajunge la concluzia absurdă că lumea și viața își sunt și cauze și efecte în acelaș timp. E imposibil să concepem un lucru fără un autor din afară de el, precum e imposibil să concepem că acel autor a făcut un lucru cum e Universul sau cum e viața, pentru a-l abandona apoi în zădărnicia fără scop. Doctrina revelată a creștinismului ne învață că Universul cu viața din el e opera lui Dumnezeu și că existența lui mai departe se desfășoară sub vigilența Duhului dumnezeesc. Niciodată vre-un muritor n'a isbutit să ne explice cum s'a creat lumea și nu va ajunge niciodată pe calea științifică. Metoda științifică este o experiență obiectivă și dacă ea ar pretinde că a surprins secretul primordial al lumii s'ar obliga prin aceasta, să refacă această lume sub ochii noștri. După însuși referatul Bibliei, omul n'a asistat la creația lumii fiindcă nu

există. Prin urmare nici un testimoniu omenesc nu ne poate vorbi de ea. Creația e opera lui Dumnezeu în Treime și numai autorul ei ne-a putut vorbi de ea. De aceea ideea da creațune, care e un principiu fundamental al doctrinei creștine, e o idee revelată nouă oamenilor de Dumnezeu. Arătându-ni-se ca autor al ei și înfățișându-ne-o ca pe un efect al bunătății sale, mintea noastră normală poate fi satisfăcută, contemplând grandiosul efect al Universului în cauza lui dumnezeiască. Poeții și artiștii tuturor timpurilor glorifică frumusețea lumii, lămurind în ea reflexul puterii și al strălucirii dumnezeești.

Înțelepciunea creștină ne descopere mai departe că lumea s'a făcut prin Cuvântul lui Dumnezeu, adică prin Fiul lui Dumnezeu sau prin Logos, cum îl numește evanghelistul Ioan. Iar Logosul nu e altceva decât acela care a luat apoi chip de om în persoana istorică a lui Iisus Hristos. Faptul istoric al intrupării lui nu-l putem înțelege dacă pierdem din vedere apariția păcatului în lume. Hristos a venit ca să măntuie lumea de păcat. Ce e păcatul în doctrina creștină? E călcarea voiei lui Dumnezeu din partea omului, ruperea lui din armonia primordială în care a fost așezat prin creație. Lumea, adică Universul văzut al formelor materiale și Universul nevăzut al spiritelor pure, este expresia

bunătății lui Dumnezeu. Ea a fost creată pentru ca să se bucure de bunătatea dumnezeiască. Ființa ei, dată în toate lucrurile care o alcătuiesc, dela mineral până la înger, e o ființă împărtășită. Viața tuturor făpturilor participă la bucuria în Dumnezeu după gradul de ființă pe care îl au și după capacitatea cu care a fost înzestrată fiecare. Acest grad de ființă și această capacitate de participare e principiul ierarhiei după care e constituită lumea creaturală. Omul ocupă în această ierarhie un loc central. Prin trup aparține lumii fizice, prin suflet aparține lumii spirituale. În mările cosmos, el e un microcosmos, cum îl numește învățatul teolog al Bisericii noastre, Ioan Damaschin. Ființele spirituale ale creației, făcute după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, sunt libere, adică posedă voință proprie. Îngerii sunt liberi, omul e liber. Păstrarea lor în armonia primordială a bucuriei de viață e lăsată la libera lor voie. Bucuria de a trăi în lumina dumnezeiască sau cu termenul legendar în Paradis, e cu atât mai mare cu cât e un act de consumțire, în virtutea libertății spirituale. Tot astfel suferința prăbușirii din armonia paradisiacă va fi cu atât mai mare cu cât ea va fi tot un act liber. O parte din îngeri s'a prăbușit din armonia cerească prin trufie. Omul s'a prăbușit călcând de bună voie rânduiala stabilită de Dumnezeu.

Învierea Domnului

Dacă armonia paradisiacă a lumii primordiale e opera lui Dumnezeu prin Cuvântul,

răul care înveninează lumea își are izvorul în păcatul primului om. O piatră a căzut în lac; dar căderea ei nu privește numai piatra, ci se repercuzează asupra lacului întreg, pe care îl turbură până la maluri.

In noua situație a căderii din armonia paradisiacă, omul sufere. El constată în propriile-i mădulare răul, durerea, moartea. Și le constată în toată lumea înconjurătoare. Păcatul lui se răsfrângă asupra lumii întregi și lumea întreagă sufere împreună cu el. Fiindcă omul ca microcosmos, cu alte cuvinte ca rezumat al stihilor din care e alcătuită lumea, face ca răul din el să se repercuzeze asupra lumii din afară. Istoria omenirii căzute e în cea mai mare parte istoria păcatului în desfășurare. Ea pare imaginea răsturnată în dezordine a Paradisului legendar.

Două sentimente puternice sporesc tristețea și durerea omului căzut: sentimentul rămânerii pe dinafară din armonia superioară a lumii spirituale și refuzul de-a accepta integral condiția de mizerie în care își ispășește pedeapsa.

Formele de religiune, pe care le imaginează, sistemele de filosofie pe care le clădește, operele de artă pe care le făurește, n'au par că altă semnificație decât ridicarea unui simbolic Turn al lui Babel către Paradisul din care a fost alungat. Ceeace e cu deosebire interesant în istoria

culturii omenești e că legenda Paradisului pierdut se găsește la toate neamurile, în toate timpurile. Cu alte cuvinte, ideea de perfecțiune și aspirația către ea nu s'a stins în sufletul căzut în păcat. Tragedia omului e însă incapacitatea lui de a se ridică prin propriile-i puteri la binele pe care îl dorește, la desăvârșirea vieții din care s'a prăbușit.

Durerea din lume nu e o realitate alături de viață, ci golul din această viață rămas pe urma Paradisului pierdut.

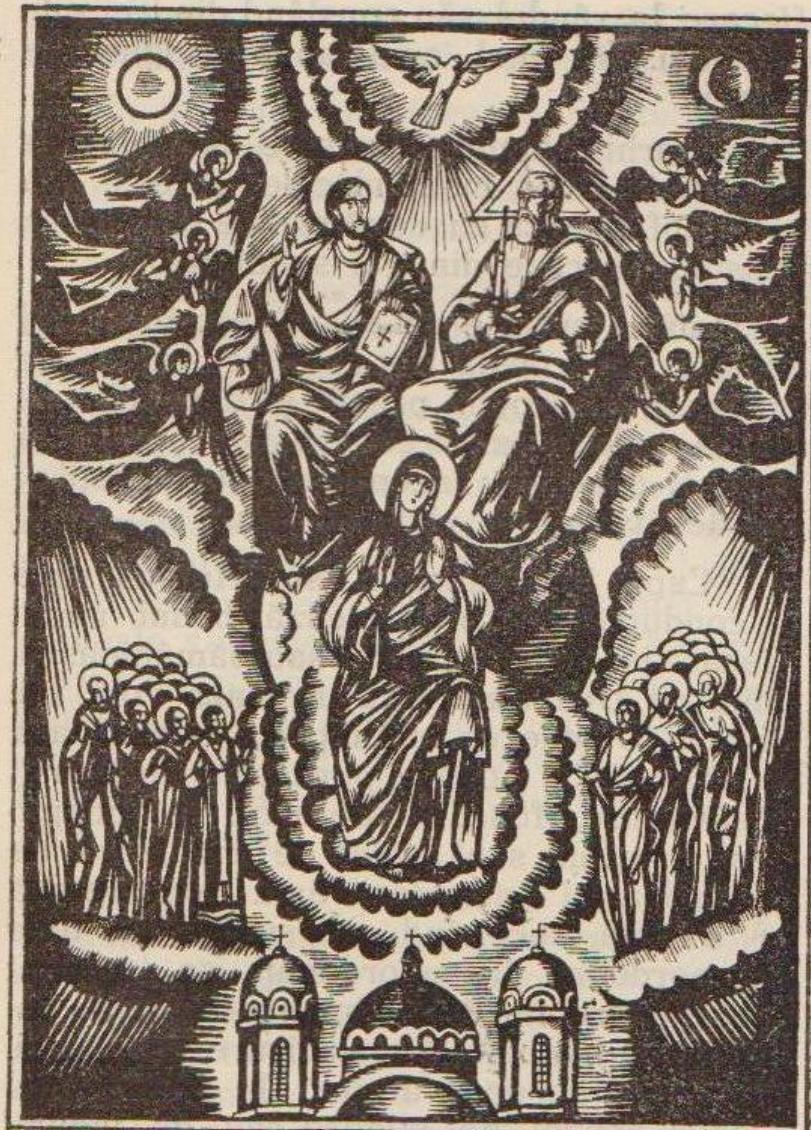
Intruparea Mântuitorului și ispășirea păcatului omenesc prin crucificare deschid din nou poarta Paradisului spiritual. Prin Logos s'a creat armonia primordială a lumii, prin Logosul intrupat se va restaura. Creștinismul e a doua creație a lumii. Organul prin care se revarsă din nou în viață energiile harului dumnezeesc e Biserica. Ușa ei e poarta redeschisă a Paradisului.

Ce însemnează oare Biserica lui Hristos și cum își îndeplinește ea funcțiunea de sfântire a vieții noastre? Pentru a răspunde la această întrebare, eu îmi voi înăgădui să reamintesc aici, în câteva linii, admirabila viziune despre Biserică a unui mare scriitor din vremea clasică a creștinismului: Dionisie Areopagitul.

Dacă toate căte s'au făcut prin Cuvântul s'au făcut, și dacă toate căte s'au refăcut, prin Cuvântul întrerupt s'au refăcut, care este rostul Bisericii întemeiate de Mântuitorul?

Dionisie identifică Biserica cu însăși opera de rezidire a lumii săvârșită de Mântuitorul. Biserica e însăși ordinea în care se întocmește făptura eliberată din păcat și restabilită în armonie cu Dumnezeu. Făptura toată, atât cea nevăzută cât și cea văzută, e constituită ierarhic, dela ființele superioare ale ingerilor, la oameni, la animale, la plante și până la minerale. Toate aceste lucruri create de Dumnezeu participă în felul lor la bunătatea lui. Mineralele participă prin faptul că există, plantele prin faptul că au viață, animalele prin faptul că au suflet, oamenii prin faptul că au spirit, ingerii prin faptul că sunt spirite pure, fără corp. Varietatea aceasta nesfârșită a lucrurilor din lume își regăsește unitatea și armonia prin iubirea lui Dumnezeu, care le ține în rânduiala marului tot al făpturii. Biserica lui Hristos, ca aşezământ prin care Dumnezeu inundă lumea cu lumina iubirii, se confundă astfel cu marele tot al făpturii. Am putea zice că ea e sistemul de organizare a vieții cosmice reînoite prin har.

Ființa ei constă din două serii de ierarhii, — una corespunzând lumii nevăzute, alta corespunzând lumii văzute.

Ierarhia cerească a lumii nevăzute e
organizarea îngerilor în trei ordine mari,

fiecare la rândul său constând din trei subdiviziuni. În total sunt nouă ranguri de îngeri.

Ierarhia lumii văzute e organizarea oamenilor după modelul celei cerești. Ea ni se înfățișează cu două ordine principale, constând fiecare din trei subdiviziuni.

Întâiul ordin e cel bisericesc în sensul obișnuit. El constă din cele trei trepte ale preoției: episcopii, preoții și diaconii. Al doilea ordin e al credincioșilor și constă din trei categorii: începătorii, progresanții și cei desăvârșiți în viața creștină.

Capul ierarhiilor e Iisus Hristos, care le conduce și le organizează bunul mers. Fiecare ierarhie, cerească sau pământească, imită pe Dumnezeu sau urmează voia lui. Si cum Dumnezeu în ființă să misterioasă și inaccesibilă nouă e puritate, e lumină și desăvârșire, funcțiile pe care le îndeplinesc ierarhiile sunt acelea de a purifica, de a ilumina și de a desăvârși. Din treaptă în treaptă, începând de sus în jos, dela supraordonați la subordonați, se transmit darurile primite dela Dumnezeu și se îndeplinește slujbele de purificare, de iluminare sau de desăvârșire. În dinamismul acestei acțiuni de sfântire sau de îndrumare a lumii, membrii fiecărei trepte sunt purificați, iluminați și desăvârșiți de cei din treapta superioară și, la rândul lor,

îndeplinește aceeași întreită slujbă asupra celor din treapta imediat inferioară.

In ierarhia bisericească, diaconii purifică pe mirenii inițiați în credință, preoții luminează pe cei progresăți, episcopii desăvârșesc pe cei înaintați.

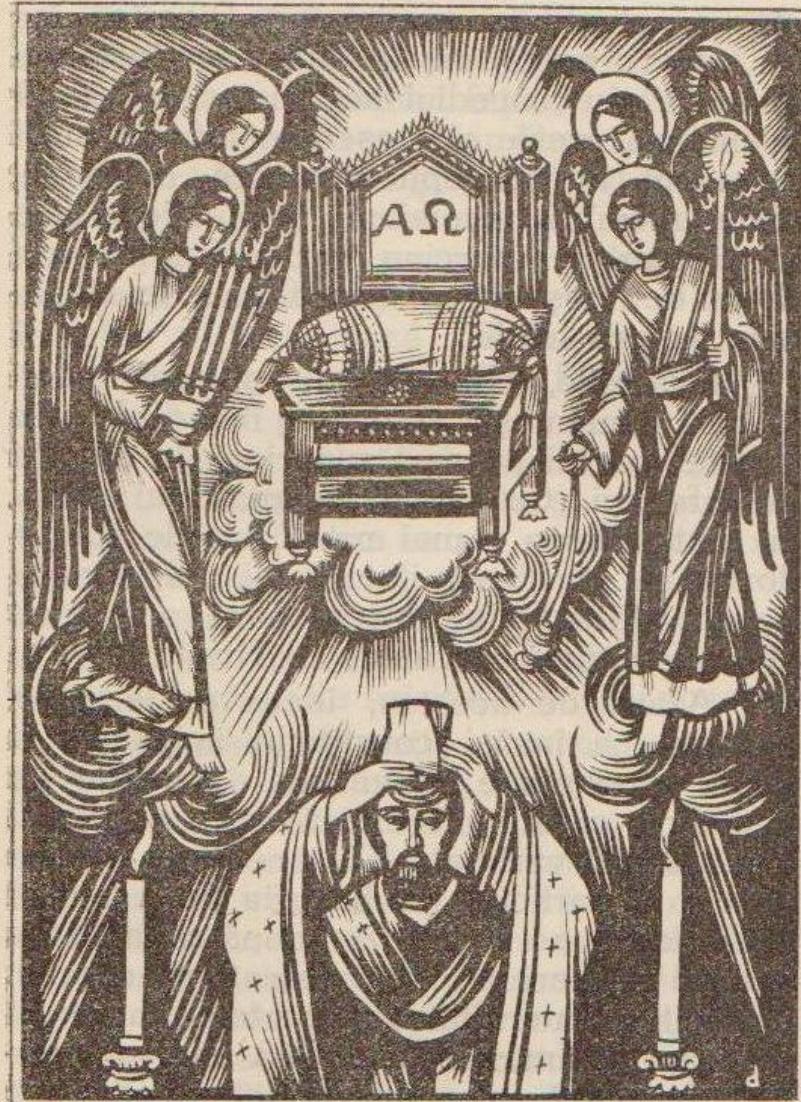
Ierarhia pământească se deosebește de ierarhia cerească prin faptul că acolo sus, în domeniul spiritelor pure nu se administreză sfintele Taine. Ele, fiind simboluri materiale sub care se transmit credincioșilor harurile nevăzute, sunt necesare numai în lumea noastră alcătuită din spirit și din materie. Ierarhia de jos însă e alcătuită după chipul celei de sus nu numai în ce privește slujbele de transmitere a harurilor purificatoare, iluminatoare și desăvârșitoare, dar și în ce privește adorarea lui Dumnezeu. Cultul lui Dumnezeu e o liturghie îngerească în ceruri și o liturghie simultană pe pământ.

Sublimă în frumusețea ei, viziunea aceasta a cosmosului organizat în Biserică ne înfățișează ierarhiile ca o cascadă prin care se revarsă asupra lumii iubirea și harurile lui Dumnezeu și în acelaș timp ca un organism ideal prin care adorarea făpturilor se ridică spre Dumnezeu. Căci armonia lumii, restabilită de Mântuitorul, constă din iubirea reciprocă dintre Dumnezeu și făptură și din iubirea reciprocă

dintre făpturi și făpturi, înfrățite peste diversitatea lor în unitatea divină.

Concepția panbisericească a lui Dionisie Areopagitul a vedem transpusă în lăcașurile noastre de rugăciune. Sus, în locul cel mai înalt al clădirii, domină chipul zugrăvit al Mântuitorului. Imediat sub el e zugrăvită aşa numita „liturghie îngerească“ simbolizând ierarhia din ceruri, iar jos în altar ierarhia bisericicească săvârșește liturghia la care participă poporul. Transmiterea harurilor și rugăciunea cultică se fac în sentimentul de solidaritate al întregei făpturi văzute și nevăzute. Nu numai omul participă la taina sfințirii vieții, ci natura întreagă cu viețuitoarele și lucrurile din ea. Dacă turburarea și desarmonia au intrat în lume prin păcatul omului, mântuirea și sfînțirea lui se repercuzează ca o expiație și ca o bucurie pentru toată făptura. Concepția acestei solidarități玄cosmice o vedem concretizată în *Molitvelnicul nostru ortodox*, care cuprinde rugăciuni pentru sfînțirea tuturor ființelor și a lucrurilor. În lumina ei, Biserica ortodoxă apare ca un filtru uriaș, prin care omul și natura se curăță de zgura păcatului și se iluminează pentru a se desăvârși.

Acest organism spiritual, vast cât lumea, având în cap pe Hristos Pantocratorul și membre toate făpturile rânduite în trepte

Cele de sus cu cele de jos împreună prăznuiesc.

ierarhice, nu prevede nicăieri un scaun special pentru sfântul părinte dela Roma. Hri-

stos e actualitatea veșnică a Bisericii, iar un vicar, adică un locuitor, ar însemna absența sau condeiu lui Hristos din ea. O asemenea erzie și o asemenea trufie nu-și au locul în concepția noastră ortodoxă, unde membrii aceleiași trepte ierarhice sunt egali prin sarcina harică, iar nu prin drept de moștenire istorică sau de stăpânire asupra lumii.

Ierarhiile, dela cele pur spirituale până la cele pământești, se disting îndeosebi prin aceste sarcini pe cari superiorii le au față de inferiori. Cu cât e treapta mai înaltă, cu atât sarcina e mai mare, față de subordonăți. A purifică, a ilumina și a desăvârși pe cei de sub tine însemnează a te face sluga lor, după cuvântul lui Hristos.

Afară de acestea, ideea de ierarhie, socotită ca însăși constituția spirituală a lumii, corespunde adevărului elementar că în natura creată nu există uniformitate, ci o nesfârșită varietate. Fiecare lucru e ceva aparte și participă la bucuria de a trăi și de a adora pe Dumnezeu după capacitatea variată cu care a fost înzestrat prin creație. Egalitatea, fraternitatea și libertatea, în sensul material și anarhic, cum le-a înțeles revoluția franceză, sau uniformitatea, pe care vrea să realizeze comunismul, sunt utopii, adică lucruri ce nu corespund cu nimic din constituția ierarhică a lumii. În creștinism, egalitatea îi îndreptăște pe toți la mân-

tuire ; fraternitatea îi obligă pe cei puternici față de cei slabii, pe cei bogăți față de cei săraci, pe superiori față de inferiori și tot astfel de jos în sus ; iar libertatea, adică voința proprie, e însuși principiul prin care aderăm la încadrarea noastră în ierarhia spirituală primind sarcinile și îndatoririle necesare măntuirii și desăvârșirii. Viața în ierarhie se întemeiază pe consimțământul dragostei, iar consimțământ fără libertate nu există.

Ortodoxia îmbrățișează în mod egal pe oameni, oricare ar fi dotația și capacitatea lor naturală. Pentru ea nu există clase sociale, sau categorii preferite în dauna altora. Greșala altor formațiuni religioase de a se sprijini pe anumite clase împotriva altora e străină de spiritul Bisericii noastre.

Comuniștii, asmuții de vrăjmașii lui Hristos, cari sunt evrei, dușmănesc ortodoxia sub pretextul că ea ar susține burghezia capitalistă. Cât de absurdă e această învinuire se vede de acolo că o burghezie capitalistă creștină nu prea există ! Capitalul bancar, industrial și comercial în România aparține în covârșitoare majoritate evreilor și străinilor de credința noastră. Iar puținii dintre noi, cari sunt calificați drept burghezi capitaliști, aparțin acelei formațiuni politice care s'a arătat cea mai mare adversară a bisericii, secularizându-i dotațiile din cari se întreținea. Dacă

e o aşa zisă clasă socială, pentru care biserică noastră, potrivit spiritului ortodox, va trebui să aibă toată solicitudinea e tocmai acest „proletariat“ rătăcit de fiii Diavolului și constituit în adversar al ei.

Tot atât de actuală și de greșit înțeleasă e chestiunea raportului dintre ortodoxie și naționalism. E adevărat că în Biserica lui Hristos nu există „elin sau iudeu“ pentrucă toate neamurile pământului au loc în organismul ei spiritual de proporții cosmice. Dar această universalitate în spirit distrugе ea oare particularismul formelor naturale pe care îl îmbracă viața în infinita ei varietate? Dacă admitem că universalitatea spirituală a ortodoxiei pretinde o uniformizare în domeniul natural al făpturilor, ar trebui să credem că Dumnezeu, care a creiat lumea în varietate și a dotat cu capacitate deosebită fiecare lucru, s'ar întoarce acum împotriva zidirii sale. Ceeace este o absurditate. Ortodoxia urmărește unitatea în spirit și pentru a ajunge la această țintă, pornește dela varietatea naturală a lumii. Ucenicii Domnului pornind la apostolat, n'au făcut-o cu gândul de a reduce neamurile la vre-un fel de esperanto universal, ci harul Domnului le-a dat darul de a grăi limbile tuturor neamurilor la cari mergeau. Catolicismul impunând popoarelor una și aceeași limbă, cea latină, desconsideră sensul minunii din ziua coborârii Duhului Sfânt. Ortodoxia

se conformează sensului acestei minuni, respectând graiul și individualitatea etnică a fiecărui neam. Națiunile, prin urmare, sunt unități variate ale naturii create și ele intră ca atare în organismul ierarhic al Bisericii. Dionisie Areopagitul, vorbind de atribuțiile îngerilor, ne învață că fiecare cetate și fiecare națiune își are arhanghelul ei călăuzitor. Cu alte cuvinte, unitățile naturale ale neamurilor participă ca atare la viața ierarhică a spiritualității creștine.

Ortodoxia în organizarea ei pământească, oglindește perfect acest spirit al doctrinei când își modelează formele locale pe trupul național. Sunt atâtea biserici câte națiuni ca tot atâtea fragmente locale ale Bisericii ecumenice sau cosmice. În toate aceste unități locale sunt valabile aceleași ierarhii, aceleași funcții harice ale lor, aceeași dogmă, același crez în mântuire. Catolicismul, făcând din scaunul vicarului unicul său centru, universalizează ceeaace e local, pe când ortodoxia localizează ceeaace e universal. Căci capul Bisericii noastre nu e un vicar oarecare, ci însuși Hristos Pantocratorul. Iar Hristos ca fire dumnezeiască, e prezent pretutindeni, e pretutindeni și în orice loc centrul și focarul vieții noastre.

